

за мету запобігання, припинення, зміну характеру їх діяльності чи заподіяння тілесних ушкоджень із помсти за неї. Така мета при вчиненні злочинів, передбачених статтями 121, 122, 125 КК не ставиться [4, с. 90].

Заподіяння тілесних ушкоджень, передбачених статтями 121, 122 КК та статтями 345,345-1, 346, 350 КК згідно з ч. 2 ст. 22 КК, може бути вчинено особою, яка досягла 14-річного віку. Тобто в наявності загальний суб'єкт із зниженим віком кримінальної відповідальності. За легке тілесне ушкодження відповідальність настає з 16-річного віку, тобто загальний суб'єкт злочину. Суб'єкт злочину повинен мати всі загальні ознаки: фізична особа, осудність, вік з якого настає кримінальна відповідальність. Відсутність хоча б однієї з цих ознак виключає суб'єкт як елемент складу, а, отже, виключає склад злочину та кримінальну відповідальність.

Отже, відмежування тілесних ушкоджень від суміжних злочинів важливий процес, який передує правильній кваліфікації злочинів та призначенню покарання за вчинене діяння. Кожна із ознак складу злочину має значення для правильного та точного розмежування суміжних злочинів. Встановлюючи властиві заподіяння тілесних ушкоджень ознаки, потрібно виключати ті з них, які їм не належать, постійно поглиблюючи аналіз норм на підставі дослідження фактичних обставин вчиненого.

Список використаних джерел

1. Тарарухин С. А. Квалификация преступлений в судебной и следственной практике. Київ : Юринком Интер, 2000. 246 с.
2. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Юристь, 2004. 304 с.
3. Осадчий В. Відмежування тілесних ушкоджень працівника правоохоронних органів від суміжних злочинів. *Право України*. 1994. № 3–4. С. 20–24.
4. Осадчий В. І. Кримінальна відповідальність за заподіяння тілесних ушкоджень працівникові правоохоронних органів. Київ : Атіка, 2003. 156 с.

Біленко П. С.,

фахівець відділу організації служби Донецького юридичного інституту МВС України

ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК ФОРМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

1. Законом України від 06.12.2017 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» КК України було доповнено статтею 126-1 «Домашнє насильство» (набула чинності 11 січня 2019 р.), що передбачає кримінальну відповідальність за умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного

насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи.

Однією із форм домашнього насильства є економічне насильство. У Законі України від 07.12.2017 № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначається поняття *економічного насильства* під яким слід розуміти *форму домашнього насильства*, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

2. Проведений нами аналіз вироків Єдиного реєстру судових рішень (<http://reyestr.court.gov.ua/>) дозволяє констатувати, що у жодному кримінальному провадженні за ст. 126-1 КК України до потерпілих не було застосовано економічне насильство (наведені нами дані станом на 01.10.2019). Основними формами насильства є психологічне та фізичне насильство.

3. Аналізуючи погляди вчених на поняття «економічне насильство», можна відзначити, що вони лише перелічують дії, зазначені в Законі України від 07.12.2017 № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Але, на наш погляд, це поняття має глибший зміст.

У Законі України про кримінальну відповідальність ознаки економічного насильства містяться у деяких статтях Особливої частини. Так, зокрема, до таких кримінальних правопорушень можна віднести такі статті:

– ст. 150 КК України «Експлуатація дітей» (експлуатація дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання її праці);

– ст. 150-1 КК України «Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом»;

– ст. 303 КК України «Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією» (втягнення особи в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману, шантажу чи уразливого стану цієї особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, або сутенерство);

– ст. 304 КК України «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність».

Також можна відзначити, що протиправні посягання одного члена сім'ї на власність іншого члена, предметом яких виступає майно, що належить потерпілому члену сім'ї на праві особистої приватної власності або є сумісною (спільною) власністю, але в ньому немає частки винної особи, тягне за собою кримінальну відповідальність при вчиненні таких злочинів

(ст.ст. 185-190 КК України), а також умисного знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах (ст. 194 КК України).

Крім того, злочинні діяння одного члена сім'ї стосовно майна, що належить йому та іншому члену сім'ї на праві сумісної (спільної) власності, за наявності необхідних підстав, можуть кваліфікуватися як самоправство (ст. 356 КК України); а зловживання опікунськими правами (ст. 167 КК) як форма економічного насильства полягає у використанні опіки чи піклування з корисливою метою на шкоду підопічному (зайняття житлової площі, використанні майна тощо).

Наведені нами кримінально-правові норми відображають лише деякі ознаки економічного насильства.

4. Досліджуючи особливості економічного насильства, У. Лукач відзначає, що про економічне насильство йдеться у випадках, коли жінка хоче працювати чи займатися чимось, але фактично не може реалізувати свої бажання через заборону чоловіка чи інших членів сім'ї. Іншими словами, це система поведінки для збереження влади й контролю над близькою людиною. Звичайно, у кожного своє бачення ідеальної родини. Однак, відповідно до чинного законодавства і дружина, і чоловік, які перебувають у шлюбі, – вільні та мають абсолютно однаковий об'єм прав і можливостей для реалізації. Тому фінансова чи інша залежність однієї особи від іншої неминуче призводить до конфліктів. Щоб запобігти появі таких ситуацій, необхідно зрозуміти мотивацію чоловіка. Найпоширенішими причинами заборони чоловіком працювати дружині є: по-перше, сприйняття єдиної моделі родинних стосунків, де дружина займається лише хатніми справами; по-друге, небажання виконувати домашні обов'язки та обов'язки по догляду за дитиною. В даному випадку має місце гендерно зумовлене розуміння розподілу сімейних обов'язків з моральної, етичної і правової точки зору. Ще однією типовою причиною заборони працювати є страх, що дружина зароблятиме більше, ніж чоловік, і це призведе до втрати контролю і панівного статусу над нею. Виходячи з цього, необхідно чітко розмежовувати турботу і насильницьке обмеження свободи [1, с. 217].

5. Виходячи із вищевикладеного, можна відзначити, що основними ознаками економічного насильства є:

- контроль над фінансами іншої людини;
- обмеження доступу іншої людини до користування спільною власністю, маніпуляція правом власності як перевагою одного члена сім'ї над іншим;
- погрози жертві втратити кошти, власність чи особисті речі у разі непослуху;
- обмеження права іншої людини навчатися чи працювати;
- примушування до заняття проституцією, жебрацтвом, крадіжками;
- відбирання у жертви коштів чи документів;
- примушування передати право власності на рухоме та нерухоме майно жертви;

– припинення жертви та психологічний тиск через перевагу у матеріальній власності;

– маніпулювання думками та бажаннями жертви способом відбирання у неї матеріальних ресурсів та їжі.

Також на підставі зазначеного слід припустити, що економічне насильство завжди буде поєднуватися із психологічним, а в деяких випадках переростати у фізичне. На нашу думку, це поняття потребує більш чіткого тлумачення у Законі України від 07.12.2017 № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Проте, на наш погляд, було б корисно для правозастосовчої практики вивчення зарубіжного досвіду щодо протидії саме економічному насильству. Дослідженню цього питання нами буде приділена увага у наших подальших публікаціях.

Список використаних джерел

1. Лукач У. Теоретичні аспекти проблеми економічного насильства над жінками. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи* : тези доп. II Всеукр. з міжнародною участю наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 6 квіт. 2017 р.). Івано-Франківськ : НАІР, 2017. С. 216–218.

Бурак М. В.,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Чеботар О. С.,

науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат економічних наук

ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЯ ФІКТИВНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: НОВІ ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ

25 вересня 2019 року набрали чинності положення Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» від 18 вересня 2019 року № 101-IX [1]. Вказаним законом із Кримінального кодексу України виключена ст. 205 «Фіктивне підприємництво», особливості побудови складу злочину якої, дали підстави для використання аналізованої статті в якості інструменту для зловживань під час притягнення осіб до відповідальності.

З огляду на інтерес суспільства щодо зменшення тиску на бізнес, розглянемо деякі позиції декриміналізації фіктивного підприємства.